

Kunst Centraal & cultuuronderwijs in het voortgezet onderwijs

Eindrapport

Michiel van der Grinten

Demi de Ridder

Lina Borsten

Januari 2023

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	3
1 Inleiding	6
1.1 Doel- en vraagstelling	6
1.2 Aanpak van het onderzoek	6
1.2.1 Algemene opzet van het onderzoek	6
1.2.2 De start- en eindmeting op de scholen	6
1.2.3 Raadpleging van gemeenten en instellingen	7
1.3 Respons	8
1.4 Leeswijzer	9
2 Bevindingen scholen	10
2.1 Verankering van cultuuronderwijs – stand van zaken	10
2.2 De (nieuwe) rol van Kunst Centraal	13
2.2.1 Eerste ervaringen	13
2.2.2 Wensen	14
3 Gemeenten en culturele instellingen over de meerwaarde van Kunst Centraal	19
3.1 Cultuuronderwijs - de stand van zaken	19
3.2 Ondersteuning van de scholen	19
3.3 Lokale ambities	19
3.4 De meerwaarde van kunst centraal	20
3.5 Uitkomsten reflectiebijeenkomst	20
4 Conclusies & aanbevelingen	21
4.1 Conclusies	21
4.2 Aanbevelingen	24
Bijlage 1 Onderzoeksinstrumenten	26
1.1 Enquête	26
1.2 Gespreksleidraad cultuurcoördinatoren	31
1.3 Gespreksleidraad schoolleiders	32
1.4 Gespreksleidraden gemeenten en instellingen	32
Bijlage 2 Respondenten culturele instellingen en gemeenten	34
Bijlage 3 Quotes enquête	35

Kunst Centraal & cultuuronderwijs in het voortgezet onderwijs

Managementsamenvatting

Oberon, januari 2023

Kunst Centraal spant zich in om alle scholen in de provincie Utrecht te bereiken en een goede gesprekspartner, inspirator en verbinder te zijn voor scholen en culturele instellingen. Vanaf 2020 is de focus uitgebreid naar het voortgezet onderwijs. Daarmee sluit Kunst Centraal aan op de ambitie van de provincie Utrecht om de culturele infrastructuur te versterken, het beleid uit te breiden naar het voortgezet onderwijs en alle scholieren te laten kennismaken met kunst, media en erfgoed.

Kunst Centraal heeft in dat kader een onderzoek laten uitvoeren door onderzoeks- en adviesbureau Oberon om een goed beeld te krijgen van de ondersteuning die vo-scholen en lokale instellingen in de provincie Utrecht nodig hebben om cultuuronderwijs te ontwikkelen en verankeren. Oberon heeft in 2021 en in 2022 een online enquête uitgezet onder alle vo-scholen in de regio, interviews gehouden met cultuurcoördinatoren en schoolleiders en culturele instellingen en gemeenten in de regio geraadpleegd. Het eindrapport bevat alle uitkomsten van het onderzoek en onze conclusies en aanbevelingen. In deze managementsamenvatting treft u de hoofdlijnen daarvan aan.

De stand van zaken op de scholen

De uitkomsten van de peilingen op de scholen laten zien dat er voldoende draagvlak is voor cultuuronderwijs in het vo. De verschillen tussen de scholen zijn groot. Sommige scholen participeren in netwerken (van bijvoorbeeld cultuurprofiel scholen), opereren in een stedelijke omgeving met een rijk aanbod aan cultuur en erfgoed of worden geholpen door lokale instellingen. Andere scholen hebben niets van dat alles. Er zijn enkele scholen waar sprake is van een doorlopend samenhangend programma voor cultuuronderwijs maar op de meerderheid van de scholen gaat het om incidentele, al dan niet op elkaar afgestemde activiteiten voor leerlingen. Uit het onderzoek komt ook naar voren dat het cultuuronderwijs in de coronajaren is afgekalfd, mede door de nadruk op het inlopen van achterstanden in de funderende vakken. Ook personele tekorten eisen hun tol, er zijn de afgelopen tijd veel wisselingen geweest onder cultuurcoördinatoren. Die cultuurcoördinatoren blijken er regelmatig alleen voor te staan. Al met al maakt dat het cultuuronderwijs op vo-scholen in de provincie Utrecht kwetsbaar, persoonsafhankelijk en gevoelig voor personele wisselingen.

Conclusies

1. *In hoeverre zijn gemeenten, cultuurinstellingen en vo-scholen bekend met de (nieuwe) rol van Kunst centraal in de provincie Utrecht en wat heeft de nieuwe rol van Kunst Centraal tot nu toe opgeleverd?*

Een deel van de vo-scholen in de regio is of wordt momenteel ondersteund door Kunst Centraal. De ondersteuning van Kunst Centraal wordt door scholen positief gewaardeerd. Het biedt hen inspiratie en houvast en geeft richting aan de ontwikkeling van cultuuronderwijs op de school. Scholen krijgen meer zicht en grip op het culturele aanbod in de regio en handvatten voor de organisatie en uitvoering van activiteiten. De scholen die nog niet worden ondersteund geven aan Kunst Centraal nog niet te kennen of niet goed te weten wat Kunst Centraal hen te bieden heeft. Daarnaast zijn er scholen die Kunst Centraal wel kennen maar er (nog) niet mee werken. Dat heeft meerdere oorzaken. Sommige scholen zien momenteel geen ruimte zien om cultuuronderwijs van de grond te krijgen. Andere zijn tevreden met het cultuuronderwijs zoals dat nu loopt, vinden het aanbod van Kunst Centraal onvoldoende passen bij wat ze

nodig hebben of voelen zich al voldoende ondersteund door een lokale instelling. Gemeenten en culturele instellingen kennen Kunst Centraal allemaal. De samenwerking tussen lokale instellingen en Kunst Centraal rond cultuuronderwijs in het vo heeft de afgelopen periode een positieve ontwikkeling doorgemaakt. Mede dankzij de verbindende rol van Kunst Centraal is het besef gegroeid dat men elkaar kan versterken en aanvullen.

2. *Welke ondersteuning heeft het voortgezet onderwijs in provincie Utrecht nodig om cultuuronderwijs structureel en gedegen onderdeel te laten zijn van hun onderwijsprogramma?*

Er is op de scholen over het algemeen voldoende draagvlak voor cultuuronderwijs. Tegelijkertijd zien we ook dat er op twee derde van de scholen (nog) geen sprake is van een samenhangend en structureel programma voor cultuuronderwijs. De totstandkoming daarvan berust bovendien vaak bij eenlingen in de school, veelal cultuurcoördinatoren. Natuurlijk zijn er ook scholen waar cultuuronderwijs wel stevig is verankerd. Of scholen nu aan het begin staan of al ver gevorderd zijn met hun cultuuronderwijs, de vo-scholen in de regio zijn allemaal op zoek naar inspiratie. In de zoektocht en behoeften van scholen zijn enkele hoofdlijnen waar te nemen. Het gaat scholen om hulp bij de inbedding van het cultuuronderwijs in de school en versterking van de positie van de cultuurcoördinator. Daarnaast vragen scholen om informatie over het cultuuraanbod in de regio, kennisdeling en uitwisseling met andere scholen. Ook is er behoefte aan meer praktische ondersteuning bij het leggen van contacten met cultuuraanbieders en het organiseren van culturele activiteiten voor leerlingen en tot slot willen scholen weten hoe het cultuuronderwijs op hun school gefinancierd kan worden.

3. *Hoe kan Kunst Centraal het beste blijven bijdragen aan de ontwikkeling en verankering van cultuuronderwijs op vo-scholen?*

De door scholen, gemeenten en culturele instellingen gewenste rol van Kunst Centraal is in de figuur hierna in een aantal kernelementen samengevat.

DE MEERWAARDE VAN KUNST CENTRAAL

- Verbinder en inspirator voor scholen, culturele instellingen en gemeenten in de provincie Utrecht
- Sparringpartner voor (cultuurcoördinatoren van) scholen, culturele instellingen en gemeenten
- Kennisdeling over cultuuraanbod in de regio, financiële mogelijkheden, wetenschappelijke en landelijke ontwikkelingen;
- In gesprek gaan met gemeenten en scholen waar geen lokale instelling en/of culturele infrastructuur aanwezig is;
- Aanbod genereren, programmeren en organiseren zodat alle leerlingen in de provincie Utrecht culturele ervaring op kunnen doen

Oberon
onderzoek | advies

Aanbevelingen

De urgentie om te investeren in versterking van het cultuuronderwijs in het voortgezet onderwijs in de provincie Utrecht is evident. De onderzoeksresultaten laten zien dat het cultuuronderwijs op vo-scholen een stevige impuls nodig heeft. De uitkomsten van het onderzoek maken ook duidelijk dat Kunst Centraal daarin een spilfunctie kan

en mag vervullen. Gezien de witte vlekken in de culturele infrastructuur, de verschillen tussen scholen en de diversiteit in ondersteuningsbehoeften is de uitdaging voor Kunst Centraal om in een goed samenspel met gemeenten en lokale cultuurinstellingen met zorgvuldig maatwerk in te spelen op vragen, wensen en behoeften van scholen. De navolgende aanbevelingen kunnen daarbij houvast bieden:

- ➔ *Heldere rolverdeling*: Investeer in communicatie en regionale verbindingen tussen scholen, cultuurinstellingen en gemeenten en zorg daarmee voor een goede rolverdeling waarin partijen elkaar kunnen vinden, in goede harmonie kunnen samenwerken en elkaar versterken.
- ➔ *Maatwerk*: Er is niet één aanpak die werkt voor alle scholen. De vo-scholen en de culturele infrastructuur in hun omgeving verschillen. Er zijn scholen die in een goede wisselwerking met de lokale instelling toegang hebben tot een rijk cultureel aanbod. Maar er zijn ook scholen in gebieden waar nog weinig of niks is. Dus maatwerk is een vereiste.
- ➔ *Persoonlijke benadering*: Loop binnen waar je wil beginnen en maak het persoonlijk. Zoek vaste contactpersonen binnen de scholen en bouw daar een relatie mee op, creëer een 06-cultuur en communiceer direct en snel.
- ➔ *Bouw het op*: Focus niet op alle 98 scholen tegelijk maar begin bij scholen waar je een ingang hebt en waar je verwacht het verschil te kunnen maken. Een kort strategisch plan kan houvast bieden. Let op scholen in kleinere gemeenten die niet ondersteund worden door lokale instellingen. Door intervisie en uitwisseling tussen scholen te entameren, kunnen scholen elkaar inspireren en kan de ondersteuning van Kunst Centraal als een olievlek verder uitdijen.

1 Inleiding

1.1 Doel- en vraagstelling

Kunst Centraal spant zich in om alle scholen in de provincie Utrecht¹ te bereiken en een goede gesprekspartner, inspirator en verbinder te zijn voor scholen en culturele instellingen². Daarmee geeft Kunst Centraal invulling aan de ambitie van de provincie Utrecht om de culturele infrastructuur te versterken, het beleid uit te breiden naar het voortgezet onderwijs en alle scholieren te laten kennismaken met kunst, media en erfgoed³.

Begin 2023 wil Kunst Centraal goed in beeld hebben welke ondersteuning vo-scholen nodig hebben en hoe Kunst Centraal het beste kan blijven bijdragen aan de ontwikkeling en verankering van cultuuronderwijs op de vo-scholen. Met het onderzoek van Oberon dient daar de onderbouwing voor op te leveren. De volgende drie onderzoeksvragen staan daarbij centraal:

1. *In hoeverre zijn gemeenten, cultuurinstellingen en vo-scholen bekend met de (nieuwe) rol van Kunst Centraal in de provincie Utrecht en wat heeft de nieuwe rol van Kunst Centraal tot nu toe opgeleverd?*
2. *Welke ondersteuning heeft het voortgezet onderwijs in provincie Utrecht nodig om cultuuronderwijs structureel en gedegen onderdeel te laten zijn van hun onderwijsprogramma?*
3. *Hoe kan Kunst Centraal het beste blijven bijdragen aan de ontwikkeling en verankering van cultuuronderwijs op vo-scholen?*

In dit eindrapport presenteren we de uitkomsten van het onderzoek, beantwoorden we de onderzoeksvragen en komen we tot een aantal aanbevelingen.

1.2 Aanpak van het onderzoek

1.2.1 Algemene opzet van het onderzoek

In het najaar van 2021 en begin van 2022 is een eerste peiling gedaan onder alle vo-scholen in de regio. Zowel kwantitatieve als kwalitatieve onderzoeksmethoden zijn ingezet, zodat we cijfermatige gegevens in verband kunnen brengen met meer contextueel geladen informatie. Daardoor ontstaat inzicht in welke ondersteuning het voortgezet onderwijs in de provincie Utrecht nodig heeft om cultuuronderwijs te ontwikkelen en te verankeren in hun onderwijsprogramma. In het najaar van 2022 kwamen we met eenzelfde ronde bij de scholen terug om te bezien wat er is gelukt, wat niet en hoe verder. In de tussenliggende periode en in de eindfase van het onderzoek zijn de culturele instellingen en gemeenten in de provincie geraadpleegd over hun visie en verwachtingen ten aanzien van hun eigen rol en die van Kunst Centraal in deze.

1.2.2 De start- en eindmeting op de scholen

Ter oriëntatie zijn twee gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van Kunst Centraal en met sleutelfiguren van twee scholen waar al een sterke samenwerking mee bestaat. Deze gesprekken gaven inzicht in waar de kansen op toegevoegde waarde van Kunst Centraal voor het voortgezet onderwijs liggen. Deze inzichten waren bruikbaar bij

---

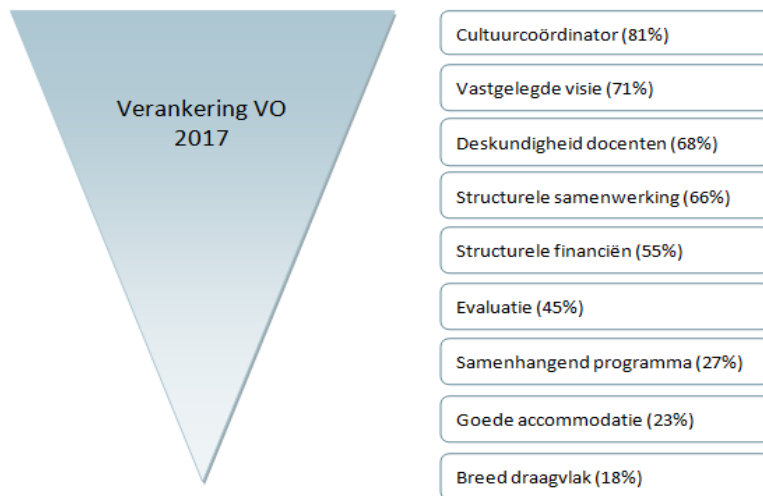
¹ Het gaat in totaal om 98 scholen voor voortgezet onderwijs verdeeld over 19 gemeenten.

² Kunst Centraal. *Brede Blik. Cultuureducatie in het voortgezet onderwijs 2020-2023*.

³ Provincie Utrecht. *Voor Jong & Altijd. Cultuur- en erfgoedprogramma 2020-2023*.

het ontwerpen van de onderzoeksinstrumenten en bij het contextualiseren van de kwantitatieve data. Daarnaast is gebruik gemaakt van de zogeheten verankeringsmaat ingezet bij het formuleren van de vragen (zie Figuur 1).

Figuur 1: Verankeringsmaat

Noot. Deze figuur geeft een landelijk beeld van de verankering van cultuuronderwijs in het vo in 2017⁴ weer. De indicatoren van verankering van cultuuronderwijs staan opgesomd.

Startmeting

In najaar 2021 is er een korte online enquête afgenomen onder alle vo-scholen in de provincie Utrecht. Er is onder meer gevraagd naar de stand van zaken op het gebied van verankering, de behoefte aan ondersteuning van Kunst Centraal en de manier waarop de scholen met Kunst Centraal wensen te communiceren (zie Bijlage 1).

Aansluitend op de enquête zijn online (groeps-)interviews gehouden met cultuurcoördinatoren en schoolleiders om de informatie die de enquête heeft opgeleverd te duiden en te verdiepen. Participanten spraken uitgebreid over hun visie op de verankering van cultuuronderwijs, welke ambities ze op dit gebied hebben, welke knelpunten ze tegenkomen in hun school en welke rol ze hierin voor Kunst Centraal zien weggelegd.

Vervolgmeting

Najaar 2022 zijn de vo-scholen opnieuw bevraagd op dezelfde onderwerpen. Daarnaast zijn aanvullende vragen gesteld over de ervaringen met en de meerwaarde van Kunst Centraal en de ondersteuningsbehoefte van scholen in de komende periode (zie Bijlage 1).

1.2.3 Raadpleging van gemeenten en instellingen

Oberon heeft in opdracht van Kunst Centraal medio 2022 drie online groepsinterviews afgenomen bij in totaal 10 deelnemers van lokale culturele instellingen en 10 beleidsambtenaren van gemeenten in de provincie Utrecht. Daartoe is gebruik gemaakt van een factsheet met de uitkomsten van de startmeting op de scholen. We spraken eerst over de staat van het cultuuronderwijs in de gemeenten en de wijze waarop vo-scholen daar nu in ondersteund worden. Daarna gingen we in op de ambities die lokale instellingen en gemeenten hebben met cultuuronderwijs. En tot slot benoemden de deelnemers hoe Kunst Centraal van meerwaarde kan zijn. Tot slot

⁴ Oberon & Sardes (2017). *Monitor cultuureducatie voortgezet onderwijs 2017*. <https://www.oberon.eu/media/lhojzszg/monitor-cultuureducatie-vo-2017.pdf>

hebben we in de eindfase van het onderzoek In een reflectiebijeenkomst eind 2022 met de culturele instellingen op de voorlopige onderzoeksuitkomsten gereflecteerd.

1.3 Respons

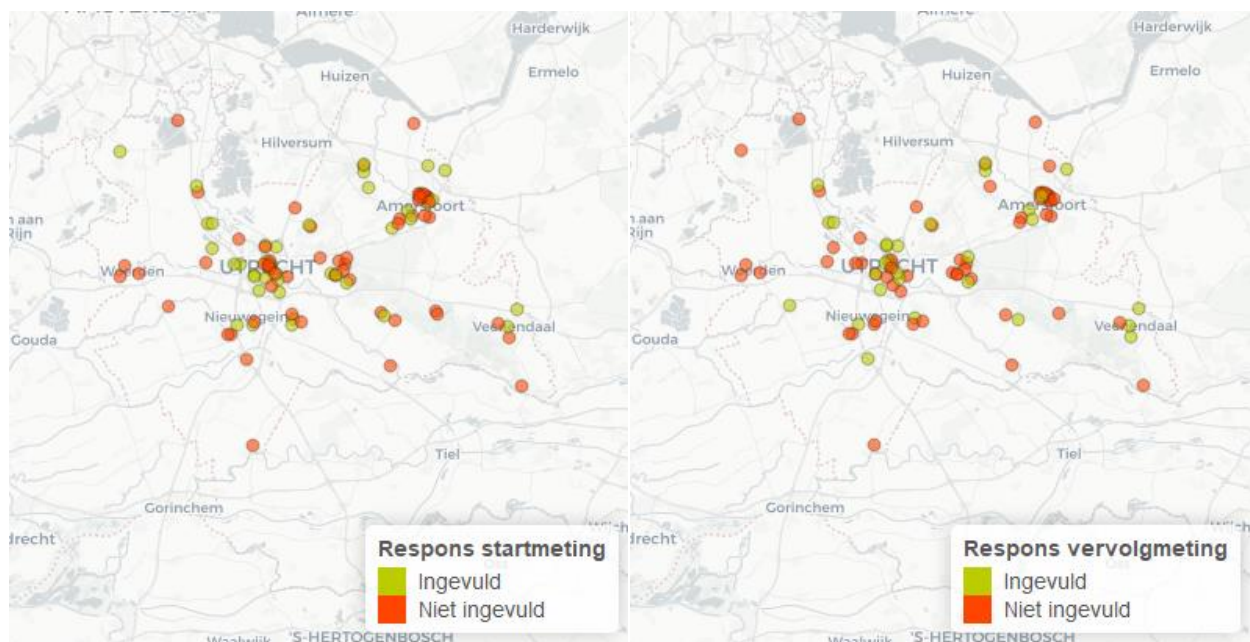
Startmeting

Alle 98 scholen hebben de enquête van de startmeting ontvangen. In totaal hebben 50 respondenten van 45 verschillende scholen gereageerd. Daarvan hebben vijf respondenten een gedeelte van de vragenlijst ingevuld. Op onderstaande kaart is de verdeling van de respons in de regio weergegeven (zie Figuur 2). Scholen verspreid door de hele regio en uit zowel kleine als grotere gemeenten hebben de enquête ingevuld. Op geografisch niveau is de respons dus mooi gespreid. Scholen met verschillende typen onderwijs hebben de lijst ingevuld. Zo zijn mavo/havo/vwo-scholen, gymnasia en het praktijk- en speciaal onderwijs vertegenwoordigd.

Vervolgmeting

Alle scholen zijn ook weer benaderd voor de vervolgmeting. Vanwege hoge aantallen personeelwisselingen komt het voor dat we een enkele school niet hebben kunnen bereiken. De vragenlijst is volledig ingevuld door 35 respondenten van 32 verschillende scholen. Figuur 2 laat rechts de responsverdeling in de regio zien voor de vervolgmeting. De respons is ook nu weer geografisch goed gespreid en ook de verschillende onderwijstypen zijn goed vertegenwoordigd in de vervolgmeting.

Figuur 2: Respons startmeting (links; 41 scholen) en vervolgmeting (rechts; 32 scholen)⁵

Respons
interactief.html

⁵Dubbel klikken op bijgaand logo om de interactieve kaart van de start- en vervolgmeting te openen:

In tabel 1 is een verdeling van de functies van de respondenten weergegeven, zowel voor de groep scholen uit de startmeting als de groep uit de vervolgmeting. Uit de antwoorden op de vraag welke functie de respondenten bekleeden binnen de school, blijkt dat degene die zich ontfermt over het cultuuronderwijs dat vaak vanuit verschillende rollen doet. Zo zijn kunstvakdocenten vaak ook de cultuurcoördinator. Uit de 'anders' categorie komen in beide metingen de functies combinatiefunctionaris docent (Nederlands, kunstgeschiedenis en NT2) en theatermaker naar voren. Daarnaast worden ook expressie coördinator, docent mode en design, stagecoördinator- of coach en mentor genoemd als functies.

Tabel 1. Functie van de respondenten.

Functie	Startmeting (N = 50)		Vervolgmeting (N = 35)	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Kunstvakdocent	32	64%	24	69%
Cultuurcoördinator	25	50%	22	63%
CKV docent	25	50%	18	51%
Hoofd sectie kunstvakken	11	22%	12	34%
Afdelingsleider/teamleider	2	4%	2	6%
(Adjunct-)directeur/bestuurder	1	2%	0	0%
Anders	9	18%	5	14%

Noot. Respondenten konden meerdere antwoorden invullen.

Aanvankelijk was het de bedoeling om de uitkomsten van de startmeting en de vervolgmeting te vergelijken en daaruit enkele ontwikkelingen en trends te destilleren. Door het grote aantal personeelwisselingen zijn de uitkomsten van beide metingen echter niet goed vergelijkbaar en hebben we dat idee moeten laten varen. We interpreteren de uitkomsten derhalve als een gemiddelde van twee momentopnames onder een representatieve groep scholen voor voortgezet onderwijs in de provincie Utrecht.

1.4 Leeswijzer

In dit eindrapport presenteren we de uitkomsten van het onderzoek. In hoofdstuk 2 beschrijven we de bevindingen van de beide peilingen op de scholen aan de orde. Hoofdstuk 3 bevat de opvattingen van gemeenten en instellingen. In de loop van het onderzoek hebben we een factsheet (maart 2022, met de uitkomsten van de startmeting) en een infosheet (juni 2022, met de uitkomsten van de raadpleging van gemeenten en instellingen) opgeleverd om de tussentijdse bevindingen te kunnen delen. De inhoud van beiden is in respectievelijk de hoofdstukken 2 en 3 geïntegreerd. In hoofdstuk 4 presenteren we onze conclusies en aanbevelingen. Bijlage 1 bevat het gebruikte onderzoeksinstrumentarium. Bijlage 2 bevat een overzicht van de geraadpleegde vertegenwoordigers van gemeenten en culturele instellingen. In bijlage 3 zijn de antwoorden op de open vragen uit de start- en vervolgmeting opgenomen.

2 Bevindingen scholen

In dit hoofdstuk presenteren we uitkomsten van de beide peilingen onder de vo-scholen in de provincie Utrecht: hoe willen ze verder met hun cultuuronderwijs, wat hebben ze daarbij nodig en hoe kan Kunst Centraal daarin een rol spelen? Eerst schetsen we de stand van zaken met betrekking tot de verankering van het cultuuronderwijs op de verschillende scholen. Vervolgens beschrijven we welke rol zij zien weggelegd voor Kunst Centraal. Per onderdeel presenteren we de uitkomsten van de beide enquêtes in 2021 en 2022, welke we ‘inkleuren’ met de bevindingen uit de interviews.

2.1 Verankering van cultuuronderwijs – stand van zaken

Samenhang van het kunst- en cultuurprogramma

Uit de uitkomsten van de vragenlijst (tabel 2) blijkt dat kunst en cultuur op verschillende manieren aan bod komen; in de kunstvakken en CKV, maar scholen organiseren ook culturele activiteiten binnen en buiten het schoolgebouw en vakoverstijgende projecten. Respondenten die het antwoord ‘in een ander vak’ gaven, lichten in de startmeting toe dat kunst en cultuur zijdelings bij alle vakken aan bod komt, maar met name in de vakken Nederlands, Geschiedenis en Maatschappijleer. In de vervolgmeting blijkt hiernaast dat kunst en cultuur vaak terugkomt in ‘vrije uren’, waarin leerlingen kunnen kiezen wat zij doen. Uit de gesprekken in de startmeting blijkt dat er tussen de scholen grote verschillen bestaan in de frequentie waarin cultuuronderwijs aan bod komt. De ene school organiseert twee CKV-dagen per jaar, de ander biedt kunstvakken voor alle leerlingen aan en organiseert het hele jaar door culturele activiteiten.

Tabel 2. Kunst en Cultuur komen bij ons op de volgende wijze aan de orde.

	Startmeting (N = 50)		Vervolgmeting (N = 35)	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
In de kunstvakken	41	82%	32	91%
Culturele activiteiten binnen het schoolgebouw	38	76%	31	89%
Culturele activiteiten buiten het schoolgebouw	38	76%	29	83%
Bij CKV	37	74%	26	74%
In vakoverstijgende projecten/thema's	34	68%	23	66%
Buiten de verplichte lessen op vrijwillige basis	27	54%	21	60%
In een ander vak	16	32%	9	26%
Op een andere manier	4	8%	3	9%

Noot. Respondenten konden meerdere antwoorden invullen.

In onderstaande figuur 3 is de samenhang in de programmering van het cultuuronderwijs op de scholen weergegeven. Op de meeste scholen uit de startmeting is het cultuuronderwijs nog niet sterk verankerd in het curriculum. Veertig procent van de respondenten laat weten dat enkel sommige activiteiten op elkaar zijn afgestemd, twintig procent geeft aan dat het cultuuronderwijs bestaat uit incidentele, losstaande activiteiten. Dertig procent van de scholen geeft aan dat er op hun school sprake is van één samenhangend, structureel programma. Bij de groep scholen in de vervolgmeting is het beeld iets positiever. Negen procent van deze groep respondenten geeft aan dat het kunst en culturaanbod in de school bestaan uit incidentele, losstaande activiteiten. Bijna de helft geeft aan dat sommige activiteiten op elkaar afgestemd zijn en zo'n dertig procent

spreekt van een samenhangend programma. In beide metingen laten respondenten onder 'Anders' blijken op dit moment bezig zijn met het vormgeven van een samenhangend, structureel programma, of dit graag willen doen.

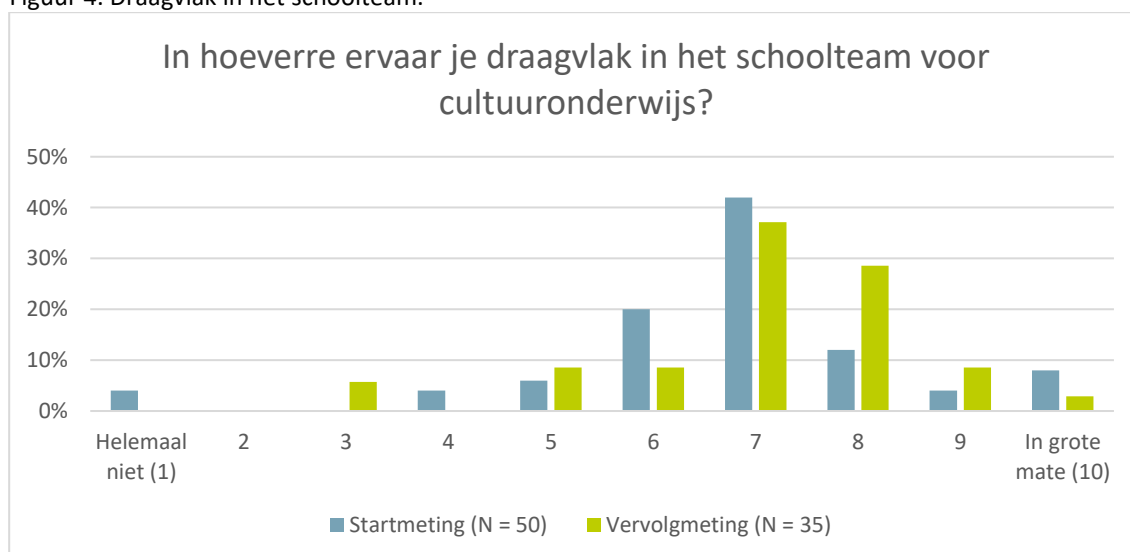
Figuur 3. Samenhang programma.

Draagvlak voor cultuuronderwijs

We hebben de respondenten gevraagd in hoeverre zij draagvlak ervaren in hun team voor cultuuronderwijs (op een schaal van 1 tot 10). In de groep scholen uit de startmeting zien we variatie in de antwoorden, waarbij de meeste respondenten een score tussen de vijf en negen geven (figuur 4). Gemiddeld geven de respondenten uit deze groep het draagvlak voor cultuuronderwijs een 6,8. De interviews uit de startmeting brengen grote verschillen tussen scholen aan het licht. De ene cultuurcoördinator staat er helemaal alleen voor, heeft een minimale aanstelling om het cultuuronderwijs te ontwikkelen en organiseren en ervaart weinig enthousiasme en steun bij de rest van het team. Andere scholen hebben meerdere cultuurcoördinatoren en actieve vaksecties die samen het binnen- en buitenschoolse aanbod organiseren en vanuit visie op elkaar afstemmen. Bij de groep scholen uit de vervolgmeting zien we min of mee dezelfde variatie. Gemiddeld geven respondenten in deze meting het cijfer 7,0 aan het draagvlak in het team.

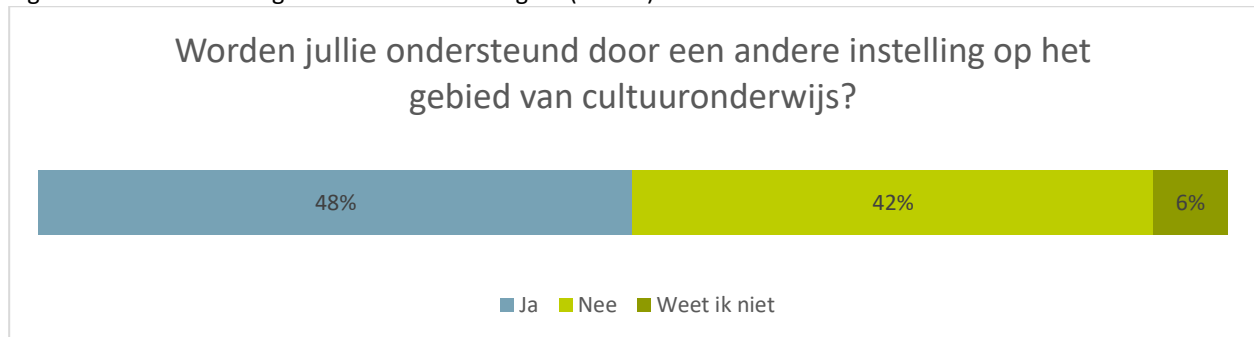
Figuur 4. Draagvlak in het schoolteam.

Ondersteuning door lokale of landelijke culturele instellingen

In de startmeting hebben we scholen ook gevraagd of zij al ondersteund worden door een andere instelling op gebied van cultuuronderwijs. Uit Figuur 10 blijkt dat bijna de helft van de scholen ondersteund wordt door een lokale of landelijke instelling voor cultuuronderwijs. Er worden lokale, intermediaire instellingen genoemd zoals het Kunstenhuis (2x), NEOS/Scholen in de Kunst (6x), Cultuur en School Utrecht (1x), Creatief Vermogen Utrecht (1x), de Kom (2x) en Theater aan de Slinger (2x). Verder wordt ook de vereniging Cultuurprofiel scholen, Cultureel Verschil, Kunst uit het vuistje en Max Music genoemd. Ook organiseren scholen losse projecten vanuit verschillende samenwerkingen met cultuuraanbieders. Sommige scholen geven aan dat ze al voldoende ondersteund worden door een instelling en geen behoefte hebben aan extra samenwerkingen. Maar liefst 42% werkt nog niet samen met een instelling. Uit de gesprekken blijkt dat deze scholen veel zelf organiseren en bedenken. Zo richtte een cultuurcoördinator samen met cultuurcoördinatoren van andere scholen een werkgroep in waarin ze ideeën en contacten uitwisselen.

Figuur 10. Ondersteuning door andere instellingen. (N = 48)

Personeelswisselingen

Een specifieke bevinding uit het onderzoek is dat in de loop van één onderzoekjaar ruim dertig procent van de respondenten op de vo-scholen (voornamelijk icc-ers/kunstvakdocenten/ckv docenten) is gewisseld. Dat maakt dat samenwerkingsrelaties opnieuw moeten worden opgebouwd en heeft impact op de voortgang en verankering van cultuuronderwijs in de scholen.

De impact van Coronamaatregelen

De coronamaatregelen worden tijdens de startmeting zowel in de interviews als opmerkingen in de antwoorden op de vragenlijst vaak genoemd als versturende factor in de organisatie en beleving van cultuuronderwijs. Jongeren hebben de afgelopen jaren weinig buitenschoolse kunstervaringen opgedaan. Bezoeken aan musea en theaters gingen niet door. Belangrijke vaardigheden, zoals geduld en respect voor wat er op het podium gebeurt, werden in mindere mate ontwikkeld dan andere jaren. Daar is een inhaalslag te maken. Ook is de perceptie dat de binnenschoolse lijn verzwakt op sommige scholen, dat het cultuuronderwijs naar de achtergrond verdwijnt door de groeiende aandacht voor achterstanden in de funderende vakken. Deze factoren zorgen er waarschijnlijk voor dat het draagvlak op sommige scholen in de startmeting onder de maat is en dat cultuurcoördinatoren daarbij hulp en steun zoeken. Uit de opmerkingen in de antwoorden van de vervolgmeting komt corona niet meer naar voren als versturende factor; het wordt nog een aantal keer genoemd in de context van het wederopbouwen van de cultuurplannen.

2.2 De (nieuwe) rol van Kunst Centraal

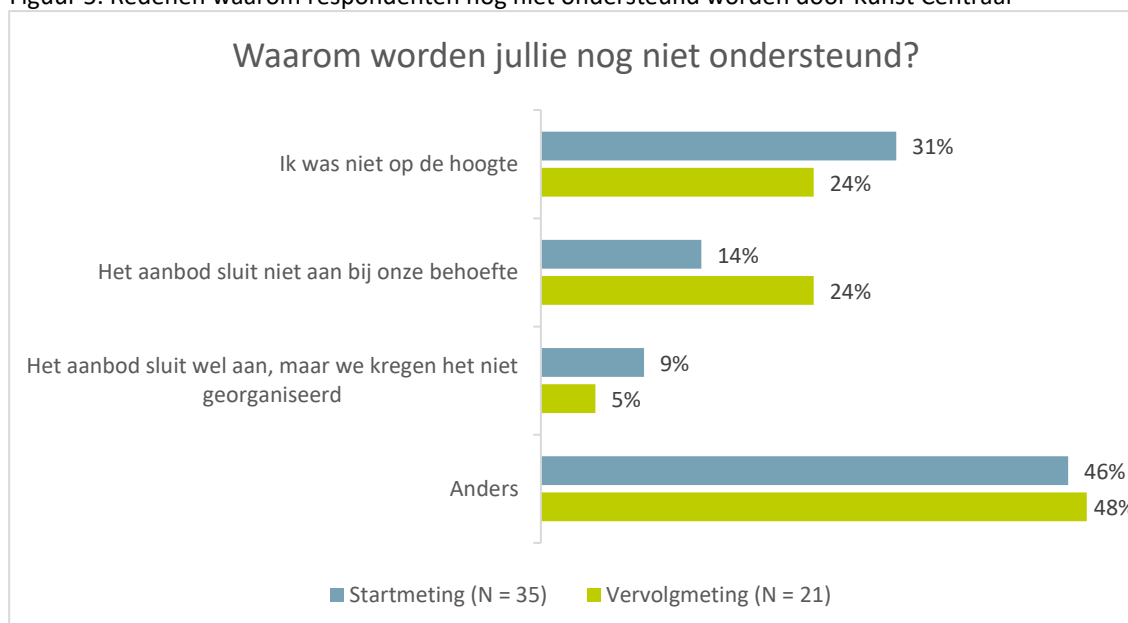
2.2.1 Eerste ervaringen

In de startmeting geeft bijna een derde van de respondenten aan al te worden ondersteund door Kunst Centraal. Van de groep scholen in de vervolgmeting wordt veertig procent van de respondenten momenteel al ondersteund door Kunst Centraal. Aan beide groepen is gevraagd of de ondersteuning van Kunst Centraal tegemoetkomt aan hun behoefte (op een schaal van 1 tot 10). De ruime meerderheid van de respondenten is hier positief over, de antwoorden variëren van vijf tot negen, met gemiddeldes van 6.6 (eerste meting) en 7.0 (tweede meting). Gevraagd naar wat die ondersteuning de scholen heeft opgeleverd, noemen de respondenten de volgende opbrengsten:

- Inspiratie en houvast
- Visie en richting voor cultuuronderwijs
- Kennisdeling, professionalisering en deskundigheidsbevordering
- Grip op het culturele aanbod in de regio
- Handvatten voor de organisatie en uitvoering van activiteiten en programma voor cultuuronderwijs

Bij de startmeting gaf ruim twee derde van de respondenten aan nog niet ondersteund te worden door Kunst Centraal, in de vervolgmeting was dat zestig procent. In figuur 5 is aangegeven welke redenen scholen daar voor opgeven. Een gedeelte van de scholen was niet op de hoogte van de ondersteuning die Kunst Centraal kan bieden (respectievelijk 31% en 24%) of het aanbod sloot niet aan op de behoefte (14-24%) of praktische mogelijkheden van de scholen (9-5%). Bijna de helft van de scholen (46-48%) geeft een andere uitleg voor het feit dat zij nog niet ondersteund wordt door Kunst Centraal. Zij geven bijvoorbeeld aan dat ondersteuning niet nodig is omdat ze tevreden zijn met het cultuuronderwijs op hun school of omdat ze al contact hebben met lokale partners. Meerdere respondenten lichten toe dat ze niet op de hoogte zijn van wat Kunst Centraal inhoudt of niet goed weten welke vragen zij aan Kunst Centraal kunnen stellen.

Figuur 5. Redenen waarom respondenten nog niet ondersteund worden door Kunst Centraal

2.2.2 Wensen

In deze paragraaf geven we de uitkomsten van de startmeting en de vervolgmeting omwille van de leesbaarheid separaat weer. In de vervolgmeting zijn namelijk nog een aantal extra vragen gesteld.

Startmeting

Tijdens het invullen van de vragenlijsten en in de gesprekken tijdens de startmeting dachten respondenten na over hoe Kunst Centraal scholen kan ondersteunen op een manier die van meerwaarde is voor het cultuuronderwijs. Sommige scholen hebben daar concrete ideeën over en behoefte aan een specifieke vorm van ondersteuning, bijvoorbeeld het organiseren van passend aanbod of het werven van subsidies. Anderen geven aan dat alle vormen van ondersteuning welkom zijn, omdat zij nog veel stappen hebben te zetten in (de verankering van) hun cultuuronderwijs. Een paar scholen heeft moeite met het formuleren van een hulpvraag en/of heeft nog geen beeld bij de ondersteuningsmogelijkheden.

Figuur 6. Ondersteuningsbehoeften: startmeting. (N = 45)

Noot. Respondenten konden meerdere antwoorden invullen.

Figuur 7. Ondersteuningsvorm: startmeting. (N = 45)

Noot. Respondenten konden meerdere antwoorden invullen.

Overzicht aanbod in de regio

De helft van de deelnemers geeft aan geholpen te zijn met een overzicht van het cultuuraanbod in de regio. Informatievoorziening van het aanbod en het faciliteren van uitwisseling tussen scholen zijn de twee meest gewenste ondersteuningsvormen (zie Figuur 6 & 7). In de gesprekken met verschillende deelnemers werd toegelicht dat het aanbod groot is. Scholen vinden het moeilijk om zelf de kwaliteit van het aanbod in te schatten of om passend aanbod bij hun doelgroep te vinden. Scholen die al ver zijn in de verankering van cultuuronderwijs hebben een groot netwerk van kunstenaars en culturele instellingen opgebouwd, maar ook zij geven aan gebaat te zijn bij een helder overzicht van het aanbod en worden graag verrast door aanbod dat ze nog niet kennen.

Organiseren culturele activiteiten

Iets meer dan een derde van de scholen kan steun gebruiken bij de verbinding met cultuuraanbieders en het organiseren van culturele activiteiten voor de leerlingen (zie Figuur 6). Deze scholen hebben veel behoefte aan een externe partij die aanbod op maat ontwikkelt en organiseert. Graag gaan ze naar activiteiten in de buurt, dat scheelt tijd en geld. Dan hebben we het met name over scholen waar cultuuronderwijs nog weinig verankerd is en een cultuurcoördinator er waarschijnlijk alleen voor staat.

“Een intermediaire rol is ook fijn, maar ik heb liever dat ze het ook uitvoeren, dat zou het meest ideaal zijn”.

Andere scholen hebben door de jaren heen een vast aanbod opgebouwd en hebben genoeg mankracht om activiteiten zelf te organiseren. Deze scholen zijn al ver in de verankering van het cultuuronderwijs, ze kennen de weg in het Utrechtse aanbod en zorgen dat de activiteiten passen in hun leerlijn.

“Ik wil niet een leuk kunstprojectje en dan weer verder, inbedding is belangrijk. Kunst Centraal kan wel verbinden met wat er binnen de school al is en met wat we nog niet kennen”.

Draagvlak vergroten

Het valt op dat maar een vijfde van de scholen hulp nodig heeft bij het creëren van draagvlak en enthousiasme voor het cultuuronderwijs (zie Figuur 6). Dat staat in contrast met de vrij lage waardering voor het draagvlak (zie Figuur 3). Ook in alle gesprekken werd benadrukt dat vergroten van draagvlak wenselijk is en dat daarbij ondersteuning door een externe partij gewenst is, bijvoorbeeld in de vorm van workshops voor het team, het schrijven van een breed schoolplan of het in beweging zetten van ‘vastgeroeste’ teams. Uit de vragenlijst blijkt echter dat de behoefte aan ondersteuning op dit vlak minder groot is dan meer aanbodgerichte ondersteuning zoals informatievoorziening van het aanbod, organisatie van activiteiten en het verbinden aan culturele aanbieders.

Inspireren & coaching

Op verschillende manieren kan Kunst Centraal de scholen ondersteunen door ze te inspireren. In gesprekken wordt deze rol verwoord als ‘klankbord’, ‘voedingsbodem’ en ‘stok achter de deur’. Bijvoorbeeld door onderlinge uitwisseling tussen scholen te faciliteren, ongeveer een derde van de respondenten vindt dat een goed idee (zie Figuur 7). Uit de gesprekken blijkt dat zowel scholen die nog een grote ontwikkeling willen maken in hun cultuuronderwijs als scholen die al een heel eind zijn, graag geïnspireerd worden. Cultuurcoördinatoren die in hun

eentje het cultuuronderwijs organiseren vinden het belangrijk om input van buitenaf te ontvangen. Zij noemen ook dat ze zich graag blijven scholen en gewezen willen worden op passende cursussen en workshops.

“Het is belangrijk om gevoed te blijven worden als CC'er”.

Maar ook scholen waar cultuuronderwijs stevig verankerd is blijven zich ontwikkelen en worden daartoe graag geïnspireerd. Deze scholen werken bijvoorbeeld aan het verstevigen van de doorgaande lijn en het inpassen van het buitenschoolse aanbod in die lijn, maar denken ook na over het verweven van het cultuuronderwijs met andere vakken en actuele, maatschappelijke thema's, zoals burgerschap. In dat kader is een doorlopende ontwikkeling belangrijk, maar juist lastig voor de scholen die al lange tijd tevreden zijn met waar ze staan. Inspiratie van buitenaf – bijvoorbeeld door Kunst Centraal – kan vakgroepen weer in beweging krijgen.

“Uit de waan van de dag en de bubbel halen, bijvoorbeeld door van buiten naar binnen te inspireren. Ons in beweging krijgen niet door te zeggen wat moet, maar door te inspireren door te laten zien hoe het elders gaat”.

Op maat

In de gesprekken wordt duidelijk dat de wensen in ondersteuning uiteen lopen. De doelgroep (type leerling), het team, de mate van verankering en daarmee de behoefte verschilt per school. Maatwerk ligt daarom voor de hand. Kennis van de verschillende doelgroep en bijpassend aanbod en 'voeling' met de scholen door direct contact zijn daarom belangrijk.

Vaker wordt onder de aandacht gebracht dat afstemming op de doelgroep (van aanbod en algehele ondersteuning) van belang is. De interesses van bijvoorbeeld een vmbo-praktijk leerling en gymnasiast liggen ver uit elkaar. Deelnemers in de groepsgesprekken brengen onder de aandacht dat het van belang is dat culturele activiteiten aansluiten op de onderwijscontext.

“Cultuuronderwijs moet concreet en context-geboden aangeboden worden. Cultuur is namelijk niet afstandelijk of moeilijk, het zijn manieren om naar de wereld om je heen te kijken, daar moeten leerlingen mee in contact worden gebracht”.

Wanneer het cultuuronderwijs aansluit op de belevingswereld en onderwijscontext van een leerling, kan dat iets moois opleveren zoals onderstaande quote illustreert.

“Soms hebben leerlingen geen benul van wat er achter de schermen in het theater gebeurt terwijl ze een opleiding in techniek doen, als die leerling achter de schermen kijkt kan er een wereld voor ze opengaan. Ze zien dan dat er nog andere mogelijkheden zijn dan zonnepanelen installeren”.

Communicatie

Het liefst communiceren respondenten per mail met Kunst Centraal (zie Figuur 8). Verder lopen de wensen met betrekking tot een communicatieroute uiteen. De enquête laat iets anders zien dan de gesprekken. In de gesprekken lichtten deelnemers veelal toe dat ze het prettig vinden als er iemand van Kunst Centraal op bezoek komt op de school. Dat past in het plaatje van op maat werken. Scholen vinden het belangrijk dat Kunst Centraal een goed beeld heeft van hun onderwijstype, de stand van zaken met betrekking tot het cultuuronderwijs en het type leerling. Een bezoek aan de school en direct, persoonlijk contact draagt daaraan bij.

“Het onderzoeken van de informatiestromen in de school is belangrijk en het hebben van een vast contactpersoon. Een brutale aanpak kan werken, een cultuurcoördinator of jaarteamleider bellen en vragen om een telefonische of fysieke afspraak”.

Over de nieuwsbrief verschillen de meningen. De één ontvangt nog weinig nieuwsbrieven en leest ze graag, een ander zegt daarover:

“Daar word ik mee overspoeld, ik gooi 90% ongezien weg”.

Figuur 8. Communicatieroute. (N = 44)

Noot. Respondenten konden meerdere antwoorden invullen.

Het maakt de meeste respondenten niet uit *wanneer* Kunst Centraal haar aanbod communiceert (zie Figuur 8). Wel wordt zowel in de vragenlijst als in gesprekken het belang benadrukt van de aansluiting op de jaarplanning van de school. De ondersteuning moet passen in de jaarplanning die vaak ver voor de start van het nieuwe schooljaar wordt gemaakt.

Figuur 9. Timing communicatie. (N = 44)

Vervolgmeting

In de vervolgmeting is ook aan de respondenten gevraagd waar hun ondersteuningsbehoeften op gebied van kunst en cultuur liggen en op welke manieren zij graag ondersteund willen worden. De respondenten van de scholen in de vervolgmeting hebben vergelijkbare ondersteuningsbehoeften als de respondenten in de startmeting. Op basis van de uitkomsten van de startmeting is in de vervolgmeting de antwoordoptie 'inspiratie' toegevoegd. Deze optie is prompt door meer dan de helft van de respondenten aangevinkt (zie figuur 10). Daarnaast heeft deze groep respondenten het meest behoefte aan overzicht van aanbod in de regio (37%) en het minst aan cultureel aanbod voor leerlingen ontwikkelen (11%) of organiseren (6%).

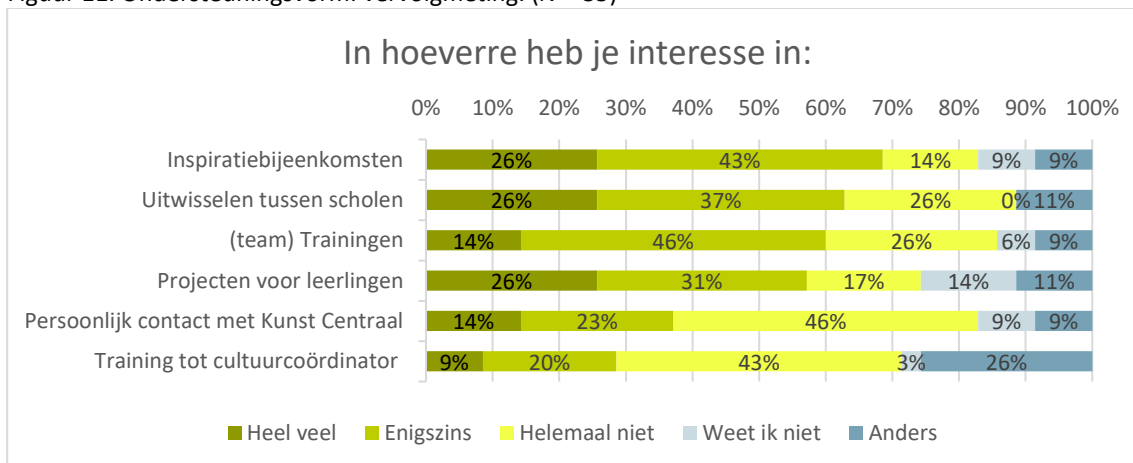
Figuur 10. Ondersteuningsbehoeften: vervolgmeting (N = 35)

Noot. Respondenten konden meerdere antwoorden invullen.

Vervolgens is ook aan de groep respondenten gevraagd in hoeverre zij interesse hebben in verschillende vormen van ondersteuning (figuur 11). Meer dan de helft van de scholen heeft interesse in inspiratiebijeenkomsten, uitwisselen tussen scholen, (team)trainingen en projecten voor leerlingen. De interesse voor het volgen van de training tot cultuurcoördinator lijkt beperkt maar dat komt ook omdat ongeveer een kwart van de deze training al gevolgd heeft.

Figuur 11. Ondersteuningsvorm: vervolgmeting. (N = 35)

Noot. Respondenten konden meerdere antwoorden invullen.

3 Gemeenten en culturele instellingen over de meerwaarde van Kunst Centraal

Kunst Centraal is benieuwd hoe gemeenten en lokale culturele instellingen aankijken tegen de ontwikkeling van cultuuronderwijs in het vo en de meerwaarde van Kunst Centraal hieromtrent. Welke verwachtingen hebben zij van de rol van Kunst Centraal? Welke meerwaarde, potentiële struikelblokken en werkzame strategieën zien zij? En hoe kan de lokale en regionale opdracht het best worden afgestemd? De lokale culturele instellingen die een aanbod hebben voor het voortgezet onderwijs in de provincie Utrecht zijn geraadpleegd over hun visie op de rol van Kunst Centraal in het voortgezet cultuuronderwijs. We bespraken welke verwachtingen zij hebben van deze rol en welke meerwaarde en potentiële struikelblokken ze (voor)zien. Centraal staat de vraag hoe de rollen van de instellingen goed op elkaar aan kunnen sluiten. In gesprek met beleidsambtenaren van een selectie van gemeenten uit de provincie bespraken we hun visie op de rol van Kunst Centraal in de ontwikkeling van het voortgezet cultuuronderwijs en de aansluiting op de lokale instellingen. In een slotbijeenkomst hebben we met de instellingen gereflecteerd op de voorlopige uitkomsten van het onderzoek. In dit hoofdstuk geven we de uitkomsten van de raadpleging van lokale culturele instellingen en gemeenten weer.

3.1 Cultuuronderwijs - de stand van zaken

Cultuuronderwijs is volgens de deelnemers op uiteenlopende manieren vormgegeven op de vo-scholen in de regio. Er zijn enkele cultuurprofiel scholen die kunst en cultuur integraal benaderen en in een doorlopende leerlijn vatten. Maar op het merendeel van de vo-scholen is het cultuuronderwijs meer incidenteel georganiseerd in de vorm van losstaande culturele activiteiten. Veel hangt af van éénlingen of enkele bevoegen docenten en de tijd en ruimte die zij van de school krijgen om cultuuronderwijs op poten te zetten. De druk op scholen is hoog, er zijn veel personele wisselingen en het is voor instellingen lastig om een vast aanspreekpunt te vinden.

3.2 Ondersteuning van de scholen

In een deel van de – veelal kleinere – gemeenten is geen lokale instelling actief. In gemeenten waar wel een lokale culturele instelling is, geldt dat zij met het merendeel van de vo-scholen contact hebben. Zij hebben korte lijnen en streven er naar om voor de scholen een betrouwbare partner te zijn. Sommige lokale instellingen zijn pas sinds kort actief in het voortgezet onderwijs. Zij zijn deels nog in gesprek met scholen en moeten hun dienstverlening nog gaan vormgeven. Een vraagstuk waar meerdere instellingen mee worstelen is: Hoe ondersteun en ontzorg je scholen maar zet je gelijktijdig kunst en cultuur stevig op de kaart?

3.3 Lokale ambities

De beleidsambtenaren en vertegenwoordigers van instellingen hebben de volgende ambities met cultuuronderwijs in het voortgezet onderwijs:

- Minder product-/aanbodgericht werken en meer op het ambitieniveau van scholen ;
- Scholen ondersteunen bij het expliciteren van hun visie op cultuuronderwijs en kwaliteitsverbetering;
- Realiseren van doorlopende leerlijnen: cultuuronderwijs structureel in plaats van incidenteel vormgeven;
- Faciliteren van interactie tussen de scholen: kennisdeling;
- Verbinden van het binnen- en buitenschoolse programma;

- Borgen van het aanbod voor vo-scholen: een enkele instelling zoekt nog naar financieringsmogelijkheden om het aanbod voor het vo te continueren.

3.4 De meerwaarde van kunst centraal

De geraadpleegde gemeenten en instellingen zien op meerdere vlakken een rol weggelegd voor Kunst Centraal als het gaat om het bevorderen van cultuuronderwijs op scholen voor voortgezet onderwijs in de provincie Utrecht.

Op hoofdlijnen zien zij de volgende kansen:

- Verbinder en inspirator van uitwisseling tussen instellingen en gemeenten in de regio;
- Sparringpartner voor instellingen en gemeenten en advies over onder andere welke stappen er met scholen gezet kunnen worden;
- Kennisdeling over onder meer financiële mogelijkheden, wetenschappelijke en landelijke ontwikkelingen en goede voorbeelden;
- in gesprek gaan met gemeenten waar geen lokale instelling en/of culturele infrastructuur aanwezig is;
- Aanbod genereren, programmeren en organiseren zodat ook leerlingen in gebieden waar nog weinig of niks is, culturele ervaring op kunnen doen.

De deelnemers benadrukken het belang van in elkaars verlengde werken, dat wil zeggen zoeken naar manieren waarop Kunst Centraal en lokale instellingen in goede harmonie kunnen samenwerken en elkaar kunnen versterken. Zij willen graag inzetten op zorgvuldige communicatie, nauw betrokken blijven, scholen zoveel mogelijk één aanspreekpunt bieden en dubbelingen in het aanbod en de dienstverlening voorkomen.

3.5 Uitkomsten reflectiebijeenkomst

In een reflectiebijeenkomst met cultuurinstellingen (december 2022) heeft Oberon de voorlopige uitkomsten van het onderzoek gepresenteerd en Kunst Centraal de contouren van haar koers geschetst. Vervolgens is daar door de deelnemers op gereageerd en gereflecteerd. De kwetsbaarheid van het cultuuronderwijs in het voortgezet onderwijs in de regio werd daar nogmaals benadrukt. De aanwezigen constateerden onder meer dat het cultuuronderwijs in de provincie Utrecht een stevige impuls behoeft, dat structurele financiering van cultuuronderwijs aandacht behoeft en dat maatwerk voor scholen een vereiste is. Zij zien het als een gezamenlijke opdracht om scholen daarin te inspireren en te ondersteunen met passend en dekkend aanbod dat goed aansluit op de plannen en ambities van de scholen.

4 Conclusies & aanbevelingen

In dit hoofdstuk komen we op basis van alle bevindingen uit het onderzoek tot onze conclusies, inclusief de antwoorden op de onderzoeksvragen. Vervolgens doen we een aantal aanbevelingen voor de wijze waarop Kunst Centraal haar aanpak en ambities met betrekking tot de ontwikkeling van cultuuronderwijs in het voortgezet onderwijs in de komende periode kan realiseren.

4.1 Conclusies

We schetsen eerst kort de stand van zaken op de scholen met betrekking tot cultuuronderwijs zoals die uit het onderzoek naar voren is gekomen. Daarna beantwoorden we de onderzoeksvragen die leidend zijn geweest voor het onderzoek.

Stand van zaken op de scholen

De uitkomsten van de peilingen op de scholen laten zien dat er voldoende draagvlak is voor cultuuronderwijs vo. De uitvoering op de scholen is echter wisselend. Er zijn scholen waar sprake is van een doorlopend samenhangend programma maar op de meerderheid van de scholen gaat het om incidentele, al dan niet op elkaar afgestemde activiteiten voor leerlingen. Uit het onderzoek komt naar voren dat het cultuuronderwijs in de coronajaren is afgekalfd, mede door de nadruk op het inlopen van achterstanden in de funderende vakken. Ook personele tekorten eisen hun tol, er zijn de afgelopen tijd veel wisselingen geweest onder cultuurcoördinatoren. Die cultuurcoördinatoren blijken er bovendien regelmatig alleen voor te staan. Zij ervaren soms weinig enthousiasme en steun voor cultuuronderwijs bij de rest van het team. Al met al maakt dat het cultuuronderwijs op vo-scholen in de provincie Utrecht kwetsbaar, persoonsafhankelijk en gevoelig voor personele wisselingen.

1. In hoeverre zijn gemeenten, cultuurinstellingen en vo-scholen bekend met de (nieuwe) rol van Kunst centraal in de provincie Utrecht en wat heeft de nieuwe rol van Kunst Centraal tot nu toe opgeleverd?

Iets minder dan de helft van de vo-scholen in de regio is of wordt momenteel ondersteund door Kunst Centraal. De ondersteuning van Kunst Centraal wordt door scholen positief gewaardeerd. Onderstaande figuur geeft weer wat dat hen heeft opgeleverd.

Uit de figuur blijkt ook dat ruim de helft van de scholen (nog) niet wordt ondersteund door Kunst Centraal. Een deel van hen geeft aan Kunst Centraal nog niet te kennen of niet te weten wat Kunst Centraal te bieden heeft of weet niet welke vragen zij aan Kunst Centraal kunnen stellen. Daarnaast zijn er scholen die Kunst Centraal wel kennen maar niet met Kunst Centraal werken omdat zij tevreden zijn met het cultuuronderwijs zoals dat nu loopt of zich al voldoende ondersteund voelen door een lokale instelling. Daarnaast zijn er scholen die het aanbod van Kunst Centraal niet goed vinden passen bij dat wat ze nodig hebben. Tot slot zijn er ook scholen die er momenteel niet in slagen om cultuuronderwijs georganiseerd te krijgen.

Gemeenten en culturele instellingen kennen Kunst Centraal allemaal. Zij waren aanvankelijk soms nog minder bekend met de nieuwe rol van Kunst Centraal ten aanzien van de ontwikkeling van cultuuronderwijs in het vo. In de loop van het onderzoek is de beeldvorming daarover verbeterd en de connectie met Kunst Centraal versterkt.

2. Welke ondersteuning heeft het voortgezet onderwijs in provincie Utrecht nodig om cultuuronderwijs structureel en gegeden onderdeel te laten zijn van hun onderwijsprogramma?

Er is op de scholen over het algemeen voldoende draagvlak voor cultuuronderwijs. Tegelijkertijd zien we ook dat er op twee derde van de scholen (nog) geen sprake is van een samenhang en structureel programma voor cultuur onderwijs. De totstandkoming daarvan berust bovendien vaak bij eenling in de school, veelal cultuurcoördinatoren. Natuurlijk zijn er ook scholen waar cultuuronderwijs wel stevig is verankerd. Of scholen nu aan het begin staan of al ver gevorderd zijn met hun cultuuronderwijs, de vo-scholen in de regio zijn allemaal op zoek naar inspiratie. In de zoektocht en behoeften van scholen zijn enkele hoofdlijnen waar te nemen. In de figuur hierna is de top 5 zoals die uit de beide metingen naar voren is gekomen, weergegeven.

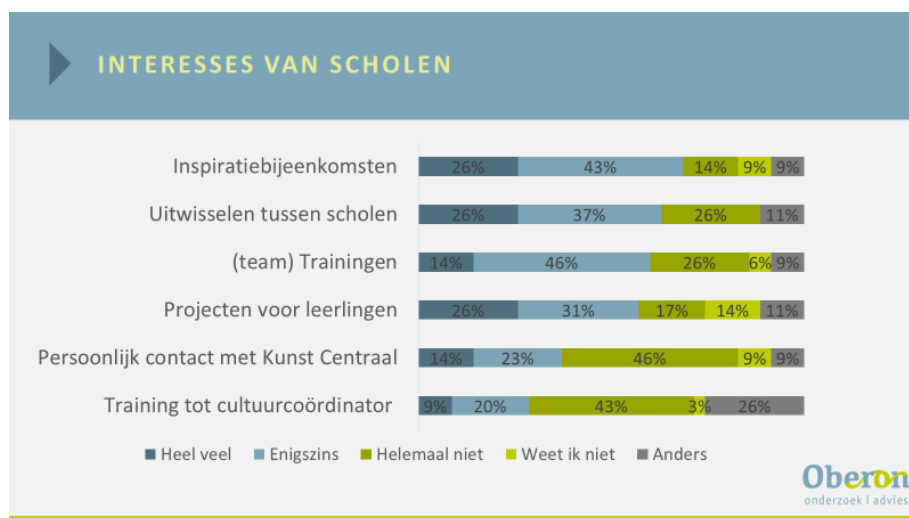

Deels gaat het de scholen om inspiratie en hulp bij de inbedding van het cultuuronderwijs in de school en versterking van de positie van de cultuurcoördinator, bijvoorbeeld door middel van coaching en training van de coördinator en/of docenten. Daarnaast vragen scholen ook om informatie en ideeën over het cultuuraanbod in de regio en uitwisseling met andere scholen daarover. Ook is er behoefte aan meer praktische ondersteuning bij het leggen van contacten met cultuuraanbieders en het organiseren van

culturele activiteiten voor leerlingen. Tot slot hebben scholen behoefte aan informatie over de wijze waarop het cultuuronderwijs op hun school gefinancierd kan worden.

3. Hoe kan Kunst Centraal het beste blijven bijdragen aan de ontwikkeling en verankering van cultuuronderwijs op vo-scholen?

Uit het onderzoek komt naar voren dat de vo-scholen in de regio heel verschillend zijn. Sommigen lopen voorop en hebben een uitgebalanceerd kunst- en cultuurprogramma, anderen moeten nog beginnen. Ook de leerlingpopulaties verschillen. Leerlingen in het praktijkonderwijs hebben iets anders nodig dan gymnasiasten. Ook de ondersteuningsstructuur rond de scholen varieert. Sommige scholen participeren in netwerken (van bijvoorbeeld cultuurprofiel scholen), opereren in een stedelijke omgeving met een rijk aanbod aan cultuur en ergoed of worden geholpen door lokale instellingen. Andere scholen hebben niets van dat alles. De behoefte aan ondersteuning is dan ook divers. De figuur hierna geeft inzicht in de interesse van scholen in de diverse vormen van ondersteuning.

Gemeenten en culturele instellingen herkennen de uitkomsten van het onderzoek met betrekking tot de stand van zaken op de scholen en bevestigen dat het cultuuronderwijs op vo-scholen kwetsbaar is en aandacht vraagt. Enkele instellingen hebben al korte lijnen met het voortgezet onderwijs, anderen zoeken nog naar de juiste benadering, maar er zijn ook delen van de provincie waar geen lokale instellingen actief zijn. De lokale ambities van gemeenten en instellingen kenmerken zich door vraaggericht inspelen op behoeften van scholen, focus op visie en kwaliteit, structureel cultuuronderwijs met doorlopende lijnen, verbindingen tussen binnen- en buitenschoolse programmering en het bevorderen van interactie en kennisdeling tussen scholen. Zij zien daarin zeker ook een rol weggelegd voor Kunst Centraal.

De door scholen, gemeenten en culturele instellingen gewenste rol van Kunst Centraal is in de figuur hierna in een aantal kernelementen samengevat.

DE MEERWAARDE VAN KUNST CENTRAAL

- Verbinder en inspirator voor scholen, culturele instellingen en gemeenten in de provincie Utrecht
- Sparringpartner voor (cultuurcoördinatoren van) scholen, culturele instellingen en gemeenten
- Kennisdeling over cultuuraanbod in de regio, financiële mogelijkheden, wetenschappelijke en landelijke ontwikkelingen;
- In gesprek gaan met gemeenten en scholen waar geen lokale instelling en/of culturele infrastructuur aanwezig is;
- Aanbod genereren, programmeren en organiseren zodat alle leerlingen in de provincie Utrecht culturele ervaring op kunnen doen

Oberon
onderzoek | advies

4.2 Aanbevelingen

De urgentie om te investeren in versterking van het cultuuronderwijs in het voortgezet onderwijs in de provincie Utrecht is evident. De onderzoeksresultaten laten zien dat het cultuuronderwijs op vo-scholen een stevige impuls nodig heeft. De uitkomsten van het onderzoek maken ook duidelijk dat Kunst Centraal daarin een spilfunctie kan en mag vervullen. Gezien de witte vlekken in de culturele infrastructuur, de verschillen tussen scholen en de diversiteit in ondersteuningsbehoeften is de uitdaging voor Kunst Centraal om in een goed samenspel met gemeenten en lokale cultuurinstellingen met zorgvuldig maatwerk in te spelen op vragen, wensen en behoeften van scholen. Met de navolgende aanbevelingen beogen we houvast te bieden voor de nadere invulling van die spilfunctie.

→ Heldere rolverdeling

Investeer in communicatie en regionale verbindingen tussen scholen, cultuurinstellingen en gemeenten en zorg daarmee voor een goede rolverdeling waarin partijen elkaar kunnen vinden, in goede harmonie kunnen samenwerken en elkaar versterken. De ervaringen met de scholen die in het verleden zijn opgedaan en de groeiende connectie met culturele instellingen en gemeenten bieden daarvoor een goede basis.

→ Maatwerk

Er is niet één aanpak die werkt voor alle scholen. De vo-scholen en de culturele infrastructuur in de regio verschillen. Er zijn scholen die in een goede wisselwerking met de lokale instelling toegang hebben tot een rijk cultureel aanbod. Maar er zijn ook scholen in gebieden waar nog weinig of niks is. Dus maatwerk is een vereiste. Dat begint met een goede intake. Het is handig om daar een vast stramien in te hanteren. Let daarbij onder meer op:

- De uitgangspositie van de school: de mate verankering van cultuuronderwijs, inclusief visie van de school, draagvlak in het team, de positie van de cultuurcoördinator en het netwerk van de school;

- De doelgroep: van praktijkonderwijs, vmbo tot en met havo en vwo, op alle schooltypen vraagt cultuuronderwijs aandacht; speel in op leerlingen en hun interesses en behoeften;
- Mix van vraagsturing en aanbod: aanbodgericht werken draagt het risico in zich dat cultuuronderwijs van buitenaf blijft komen en niet iets van de school wordt; maar het is omgekeerd ook een misvatting om te denken dat scholen volledig vraaggestuurd zelf invulling geven aan cultuuronderwijs. Zij blijken ook getriggerd en geïnspireerd te worden door kennis, ervaringen en activiteiten die door culturele instellingen en aanbieders worden aangedragen. De quotes in Bijlage 2 van dit rapport geven een mooie inkijkje in de reacties, vragen en ideeën van scholen.

→ **Persoonlijke benadering**

Loop binnen waar je wil beginnen. Scholen geven duidelijk aan dat enkel gebruik maken van de geijkte digitale communicatiekanalen weinig zoden aan de dijk zet. Maak het persoonlijk:

- Zoek vaste contactpersonen binnen de scholen en bouw daar een relatie mee op;
- Creëer een 06-cultuur en communiceer direct en snel, onder andere via WhatsApp en bellen;
- Ga langs en loop binnen bij de scholen.

→ **Bouw het op**

Natuurlijk is het verstandig om een generiek aanbod voor alle vo-scholen te ontwerpen en daarover te communiceren, maar vervolgens is het zaak om de beschikbare inzet goed te doseren en te richten:

- Focus niet op alle 98 scholen tegelijk. Begin bij scholen waar je een ingang hebt en waar je verwacht het verschil te kunnen maken;
- Let daarbij op scholen in kleinere gemeenten die niet ondersteund worden door lokale instellingen. Dat past ook goed bij wat daarover in het regeerakkoord⁶ staat, namelijk: *'We willen cultuur toegankelijk maken voor iedereen, onder andere door een goede regionale spreiding door heel Nederland en extra investeringen in cultuurparticipatie.'*
- Door intervisie en uitwisseling tussen scholen te entameren, kunnen scholen elkaar inspireren en kan de ondersteuning van Kunst Centraal als een olievlek verder uitdijen.
- Wat doen we wel en wat doen we niet? Een kort strategisch plan kan houvast bieden.

---

⁶ Coalitieakkoord 'Omzien naar elkaar, vooruitzien naar de toekomst', december 2021.

Bijlage 1 Onderzoeksinstrumenten

1.1 Enquête

Kunst Centraal wil graag weten hoe zij het beste kan bijdragen aan het cultuuronderwijs in het voortgezet onderwijs in de provincie Utrecht. We willen graag weten wat je ideeën daarover zijn.

Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 10 minuten.

We verwerken je antwoorden anoniem.

1.1.1 Vragen beide metingen

Wat is je functie?

Meerdere antwoorden mogelijk.

- (Adjunct-)directeur/bestuurder
- Afdelingsleider/teamleider
- Cultuurcoördinator
- CKV docent
- Hoofd sectie kunstvakken
- Kunstvakdocent
- Anders, namelijk: _____

Op welke school werk je?

Deze vraag stellen we om inzicht te krijgen in wie de vragenlijst heeft ingevuld, je antwoorden worden anoniem verwerkt.

_____

Kunst en cultuur komen bij ons op de volgende wijze aan de orde:

Meerdere antwoorden mogelijk.

Met culturele activiteiten bedoelen we hier bijvoorbeeld het bezoeken van tentoonstellingen en voorstellingen, de inzet van kunstenaars, lessen van musea etc.

- Bij CKV
- In de kunstvakken
- In een ander vak, namelijk: _____
- In vakoverstijgende projecten/thema's
- Culturele activiteiten binnen het schoolgebouw
- Culturele activiteiten buiten het schoolgebouw
- Buiten de verplichte lessen op vrijwillige basis (schoolorkest, band, toneel etc.)
- Op een andere manier, namelijk: _____

Kies het antwoord dat het best past bij jullie cultuuronderwijs:

- Er is sprake van incidentele, losstaande activiteiten
- Sommige activiteiten zijn - bijvoorbeeld qua thema of onderwerp - op elkaar afgestemd

- Er is sprake van één samenhangend, structureel programma
- Anders, namelijk: _____

In hoeverre ervaar je draagvlak in het schoolteam voor cultuuronderwijs?

Klik op de schuifbalk om de bedieningshendel te plaatsen.

Min: 1 - Helemaal niet

Max: 10 - In grote mate

Kunst Centraal spant zich in om alle scholen voor voortgezet onderwijs te bereiken in de provincie Utrecht. Zij wil een goede gesprekspartner, inspirator en verbinder zijn.

Worden jullie al ondersteund door Kunst Centraal?

- Ja
- Nee

Show if Question Worden jullie al ondersteund door Kunst Centraal? IsEqualTo Nee

Waarom niet?

- Ik was niet op de hoogte
- Het aanbod sluit niet aan bij onze behoefte
- Het aanbod sluit wel aan, maar we kregen het niet georganiseerd
- Anders:: _____

1.1.2. Aanvullende vragen Startmeting

Show if Question Worden jullie al ondersteund door Kunst Centraal? IsEqualTo Ja

Komt de ondersteuning van Kunst Centraal tegemoet aan jullie behoefte?

Klik op de schuifbalk om de bedieningshendel te plaatsen.

Min: 1 - Nee, helemaal niet

Max: 10 - Ja, in grote mate

Ruimte voor toelichting...

_____

Worden jullie ondersteund door een andere instelling op het gebied van cultuuronderwijs?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

Show if Question Worden jullie ondersteund door een andere instelling op het gebied van cultuuronderwijs? IsEqualTo Ja

Door welke instelling(en)?

Hoe kan Kunst Centraal van meerwaarde zijn voor jullie cultuuronderwijs?

Waarbij hebben jullie ondersteuning nodig?

Meerdere antwoorden mogelijk.

- Invulling van het cultuuronderwijsprogramma
- Organiseren van culturele activiteiten voor leerlingen
- Creëren van draagvlak en enthousiasme voor cultuuronderwijs
- Ontwikkelen van visie op cultuuronderwijs
- Overzicht krijgen van het culturaanbod in de regio
- Verbinding met culturaanbieders
- Financiering van het cultuuronderwijs
- Professionalisering van docenten

Hoe kan die ondersteuning het best geboden worden?

Meerdere antwoorden mogelijk.

- Training tot cultuurcoördinator (1 jaar, certificering)
- Losse trainingen; bijvoorbeeld workshops over het creëren van draagvlak in een schoolteam
- Organiseren van culturele activiteiten voor leerlingen in en buiten de school
- Informatievoorziening over het aanbod in de regio
- Bemiddelen tussen culturaanbieders en school
- Faciliteren van uitwisseling tussen scholen
- Coaching op maat
- Anders, namelijk: _____

Via welke weg kan Kunst Centraal het best met jullie school communiceren?

Meerdere antwoorden mogelijk.

- Per mail
- Digitale nieuwsbrief
- Via de website van Kunst Centraal
- Per post (flyers, brochures)
- Telefonisch
- Anders, namelijk: _____

Wanneer kan Kunst Centraal haar aanbod het best met jullie communiceren?

- Einde van het schooljaar
- Begin van het schooljaar
- Halverwege het schooljaar
- Maakt niet uit

1.1.3 Aanvullende vragen vervolgmeting

Show if Question Worden jullie al ondersteund door Kunst Centraal? IsEqualTo Ja

Op welke manier worden jullie door Kunst Centraal ondersteund?

Meerdere antwoorden mogelijk.

- Ontwikkelen en organisatie van activiteiten, zoals 'Kijkje achter de schermen' en/of 'Klasse-Labs'
- Adviesgesprek, bijv. over visie/financiering
- Kennisdeling met andere scholen, bijv. CKV vmbo netwerk
- Trainingen en/of workshops rondom deskundigheidsbevordering, bijv. Creatieve code of filmeducatie
- Professionalisering, bijv. de training tot cultuurcoördinator VO
- Aanbod van aanbieders uit de regio naar onze school brengen
- Anders, namelijk: _____

Show if Question Worden jullie al ondersteund door Kunst Centraal? IsEqualTo Ja

Komt de ondersteuning van Kunst Centraal tegemoet aan jullie behoefte?

Klik op de schuifbalk om de bedieningshendel te plaatsen.

Min: 1 - Nee, helemaal niet

Max: 10 - Ja, in grote mate

Show if Question Worden jullie al ondersteund door Kunst Centraal? IsEqualTo Ja

Wat heeft de ondersteuning van Kunst Centraal jou/de school opgeleverd?

_____

Ruimte voor eventuele toelichting...

_____

Waarbij hebben jullie de komende tijd ondersteuning nodig?

Meerdere antwoorden mogelijk.

- Ontwikkelen van culturele activiteiten voor leerlingen
- Organiseren van culturele activiteiten voor leerlingen
- Creëren van draagvlak en enthousiasme voor cultuuronderwijs
- Ontwikkelen van een cultuuronderwijsplan en/of visie
- Overzicht krijgen van het cultuuraanbod in de regio
- Verbinding met cultuuraanbieders
- Financiering van het cultuuronderwijs
- Professionalisering van docenten
- Inspiratie
- Andere invulling van het cultuuronderwijsprogramma, namelijk ...

Kunt u een toelichting geven?

In hoeverre heb je interesse in:

	Helemaal niet	Enigszins	Heel veel	Weet ik niet	Anders, namelijk
Training tot cultuurcoördinator (1 jaar, certificering)					
(team)trainingen; bijvoorbeeld over draagvlak, erfgoed of filmeducatie					
Inspiratiebijeenkomsten, bijvoorbeeld over burgerschap en cultuuronderwijs					
Projecten voor leerlingen zoals 'Kijkje achter de schermen' en 'Klasse-Labs'					
Uitwisselen tussen scholen					
Persoonlijk contact met Kunst Centraal, bijv. Coaching op maat					

Hoe kan Kunst Centraal (nog meer) van meerwaarde zijn voor jullie cultuuronderwijs?

Heb je nog een tip voor Kunst Centraal?

1.2 Gespreksleidraad cultuurcoördinatoren

A. Cultuuronderwijs op jullie school

1. Hoe staat het met het cultuuronderwijs bij jullie op school?
2. Waar streven jullie naar m.b.t. het cultuuronderwijs? Wat zijn jullie wensen/ambities? En waar lopen jullie tegenaan?
3. Is verankering van cultuuronderwijs iets waar jullie naar streven? Waarom en op welke manier?

B. Rol Kunst Centraal

1. Zijn jullie al bekend met Kunst Centraal?
2. Hoe kan Kunst Centraal jullie school ondersteunen bij cultuuronderwijs structureel onderdeel te laten zijn van jullie onderwijsprogramma?
  - o Hoe denken jullie over de volgende ondersteuningsvormen?:
    - *Training tot CC'er (met certificaat);*
    - *Losse trainingen voor docenten bijv. over draagvlak;*
    - *Inspiratiebijeenkomsten/ workshops voor CC'ers & kunstvakdocenten;*
    - *Informatiebijeenkomsten over ontwikkelingen in het onderwijs (Curriculum.nu, NPO);*
    - *Organiseren van activiteiten voor leerlingen in en buiten de school (bijv. vakoverstijgende formats zoals Klasse-Labs of Kijkje achter de Schermen);*
    - *Advies over de mogelijkheden van cultuuraanbod in de regio en daar buiten;*
    - *Faciliteren van uitwisseling tussen scholen zoals een 'ckv-vmbo-netwerk';*
    - *Ondersteuning op maat, zoals persoonlijke begeleiding bij het schrijven van een cultuurbeleidsplan of het trainen van docenten.*
3. Welke ondersteuningsvormen zijn niet wenselijk? Waarom niet?
Bijvoorbeeld: dit doen we al op school, of: een andere organisatie voorziet hier al in.
4. Hoe kan Kunst Centraal het beste contact met jullie onderhouden?

1.3 Gespreksleidraad schoolleiders

A. Cultuuronderwijs op jullie school

1. Hoe staat het met het cultuuronderwijs bij jullie op school?
  - a. Is er een cultuurcoördinator? Zo ja, wat zijn de taken en verantwoordelijkheden van de cultuurcoördinator?
  - b. Zijn geld/uren beschikbaar voor deskundigheidsbevordering van docenten?
  - c. Is er een scholingsplan?
Zo ja, door wie wordt dit opgesteld (directie of cultuurcoördinator)? Zo nee, is dit wel gewenst?
4. Wat is jullie visie en ambitie op het gebied van cultuuronderwijs? Waar streven jullie naar?
  - a. Is deze visie en ambitie vastgelegd in het beleidsplan?
  - b. Is er een apart cultuurplan? Zo ja, wie heeft dit geschreven?
5. Hoe pakken jullie dat aan?
  - a. Wie is hier vanuit de school bij betrokken?
6. Welke knelpunten komen jullie tegen?
Waar liggen de grootste kansen?
7. Welke behoeften heeft op het gebied van cultuuronderwijs?
  - a. Informatie of inspiratie voor uzelf zoals over de waarde van cultuuronderwijs)
  - b. Trainingen, workshops, inspiratiebijeenkomsten voor uw team
  - c. Activiteiten voor uw leerlingen

B. Rol Kunst Centraal

8. Hoe kan Kunst Centraal een rol spelen in de door jullie genoemde ambities en/of knelpunten?
9. Worden jullie ondersteund door (lokale) culturele instellingen? Hoe kan Kunst Centraal daarop aanvullen?

1.4 Gespreksleidraden gemeenten en instellingen

Culturele instellingen

Lokaal & vo

Introductie aan de hand van de factsheet.

10. Hoe staat het met het cultuuronderwijs in het vo in jullie gemeente?
11. Waar streven jullie naar m.b.t. het cultuuronderwijs in het vo?
12. Hoe doen jullie dat? Wat voor ondersteuning bieden jullie de vo-scholen?

Rol Kunst Centraal

13. Op welke manier kan de rol van Kunst Centraal iets betekenen voor de scholen in jouw gemeente?
14. Hoe zouden jullie de taak van Kunst Centraal het liefst ingevuld zien?

15. Hoe kan Kunst Centraal aansluiten op jullie lokale taak? Wat voor samenwerking vind je daarin wenselijk?
16. Welke knelpunten voorzie je? Hoe kunnen die ondervangen worden?

Gemeenten

Lokaal & vo

Introductie aan de hand van de factsheet.

1. Hoe staat het met het cultuuronderwijs in het vo in jullie gemeente?
2. Waar streven jullie naar m.b.t. het cultuuronderwijs in het vo?
3. Wat voor ondersteuning krijgen de vo-scholen?
Werken jullie met lokale culturele instellingen?

Rol Kunst Centraal

17. Wat zie jij als de meerwaarde van Kunst Centraal?
18. Welke rollen/ondersteuningsvormen vind je wenselijk?
19. Welke knelpunten voorzie je in de lokale/regionale afstemming en samenwerking? Hoe kunnen die ondervangen worden?

Bijlage 2 Respondenten culturele instellingen en gemeenten

Lokale culturele instellingen

Aino Merits	Cultuurpunt Ronde Venen
Arjen Berendse	Theater aan de Slinger
Ester Lammers	School en Cultuur Veenendaal
Felice van Leth	Theater aan de Slinger
Haike de Visser	Cultuur & School Utrecht
Karen Jong	Cultuur & School Utrecht
Marlon van Casteren	Maak Veenendaal
Sibylla Breimer	Kunstenhuis Idea
Sylvia Terpstra	Samen Doen
Tanja Kerkvliet	NEOS
Tifene Huchet	KUVO
Vincent Spitters	De Kom

Gemeenten

Amber van den Braak	Wijk bij Duurstede
Anita Lubberdink	Utrecht
Cindy Bergman	Nieuwegein
Else Veldhuis	Veenendaal
Esther van Steenberg	De Bilt
Ieteke Bos	Amersfoort
Jeske van Vossen	Utrecht
Joyce Delpeut	Zeist
Liesbeth van Droffelaar	Utrecht
Miriam van Gelder	Stichtse Vecht

Bijlage 3 Quotes enquête

In onderstaande tabel staan antwoorden op de open vragen uit de enquête over of scholen behoefte hebben aan ondersteuning van Kunst Centraal en op welke manier. De antwoorden zijn ingedeeld naar verschillende categorieën. Het merendeel van de respondenten had concrete ideeën over de invulling van de ondersteuning. Een deel kon (nog) geen hulpvraag formuleren of had geen behoefte aan ondersteuning. De antwoorden uit de vervolgmeting zijn cursief weergegeven. Er werden ook aandachtspunten genoemd voor Kunst Centraal door respondenten. Deze zijn onderaan in de tabel te vinden.

Aanbodgericht (informer/organiseren)	Aanbod van korte toneel/theater clinics voor jongeren met een verstandelijke beperking. Door aan te sluiten op onze plannen en te helpen bij het zoeken naar aanbod dat bij onze thema's past Wat ik nog graag zou willen is hulp bij het opzetten van een lokaal project i.s.m. lokale ondernemers. Aanbod afhankelijk, bied ons van alles aan en dan kunnen wij kijken of het aansluit bij onze plannen en ons jaarrooster aanbod en uitwerking per leeftijdsgroep/klas/bouw Wellicht als informatievoorziening op het gebied van aanbod. <i>Docent komt zelf niet uit de buurt. Vandaar overzicht.</i> <i>Door aanbieden van nieuwe workshops/nieuwe aanbieders</i>
Financiering	Ondersteuning bij het verwerven van cultuursubsidies <i>We moeten voor ons cultureel plan ook een budget hebben. Zodoende moeten wij weten waar wij subsidies kunnen krijgen en hoe ze te krijgen. Wij moeten geïnspireerd blijven, dus willen wij naar zoveel mogelijk inspiratie dagen gaan.</i> <i>We zouden graag meer horen over de mogelijkheden waarop we ons cultuurbudget kunnen vergroten.</i>
Coaching/sparren/inspirator	Naar ons toe komen, kijken wat voor school wij zijn en dan kijken wat we samen kunnen ONTWIKKELEN Als inspirator, workshops voor docenten

	Wij zijn op dit moment aan het onderzoeken hoe wij het draagvlak voor cultuuronderwijs schoolbreed kunnen vergroten. Aandacht actualiteit, ontwikkelingen en cursussen e.d. aanbieden Platform voor het uitwisselen van materiaal of vragen voor vmbo. Het netwerk wat er nu is uitbreiden met een platform om makkelijk contact met elkaar te hebben of materiaal te delen. We kunnen veel zelf organiseren en hebben de nodige contacten, maar ik vind het heel prettig om samen te sparren en gebruik te maken van het aanbod, inspiratie te krijgen enzovoort Vooraf hoe om te gaan met de lockdowns en het weer afzeggen enz van allerlei activiteiten <i>Nieuwe input van buiten kan verhelderend werken</i> <i>We hebben veel contacten, maar meer contacten en afwisseling/ keuze is altijd beter. Wel merk dat de druk op het onderwijs veel energie kost. Mooie projecten en cultuurdagen geven energie. Wel kost dit weer veel voorbereiding. en afstemming. Ik sta open voor goede mooie plannen.</i> <i>Inspireren kennis delen, ervaring delen. Inspiratie voor cultuurreizen met leerlingen, uitwisselingen met cultuurscholen in Europa, of scholen waar cultuur centraal staat. Uitwisseling van docenten? Inspiratie dag voor de docenten in het land.</i>
Curriculum	Hoe wij in ons onderwijs een samenhangend geheel maken van kunst- en cultuur onderwijs. <i>Het CKV-docenten team zijn docenten die in eerste instantie een ander kunstvak geven. Het vak CKV is een vak wat daarnaast gegeven wordt. Dit zorgt er soms voor dat het vak CKV echt op de 2e plek staat in prioriteit van lesontwikkeling, interesse en enthousiasme. Dat is jammer.</i> <i>Vooraf onze ambities verder concreter maken, dat is ons activiteitschema (alles in kaart brengen wat we doen op gebied kunst en cultuur en waarom) aanpassen. We krijgen ook weer een cultuurvisie volgend jaar. We zoeken naar de vorm.</i>
Behoeft aan ondersteuning bij meerdere aspecten	Invulling programma, uitbreiding programma en financiering

	Meelezen in (beleids)plannen/Klankbord. Cultureel aanbod op een rij zetten en hierin aangeven wat de waarde/kwaliteit is. Selecteren. Programma aanbieden. Scholing aanbieden (cultuurcoördinator, draagvlak vergroten) Informatie delen over cultuuronderwijs en evt. bemiddelen in het verkrijgen van docenten voor projecten Ons school is echt groeiende. We hebben veel plannen en willen graag dit bewerkstelligen. De rol van cultuurcoördinator ben ik op het moment via een pilot aan het begrijpen en hopelijk kan ik van daaruit de juiste stappen voortzetten. Financiële wegen laten zien en betaalbare workshops aanbieden. Ons laten zien wat er allemaal mogelijk is. Altijd helpend. Eigenlijk zijn alle bovenstaande vormen van ondersteuning welkom. Waar het vaak misgaat, is dat de ondersteuning (die ook al aangeboden wordt) niet aansluit op de jaaragenda/planning. Een partner die kritisch meekijkt/coacht is altijd welkom in onze ogen. <i>Met name voor de leerlingen met een lager niveau, ass hoog en gedragsmatige leerlingen is het lastiger passend cultuuronderwijs aan te bieden</i> <i>Wij willen graag meer met lokale cultuuraanbieders gaan werken. Helaas komen wij zelf niet uit de regio. We missen daardoor aansluiting met het lokale cultuurleven.</i> <i>Momenteel na corona weer bezig met het opzetten van goed passen cultuurbeleidsplan.</i> <i>Sander heeft de opleiding cultuurcoördinator gedaan, het verder uitbouwen met bv de CJP-pas e.d. is nu een volgende stap. Ook het verkennen van de omgeving en het bieden van inspiratie is erg fijn.</i> <i>Bij het zenden van materiaal kunnen wij selecteren wat er past bij wat wij willen aanbieden.</i> <i>Het is lastig om docenten te vinden die op onze school: Speciaal onderwijs op VMBO basis/kader niveau.</i> <i>Weet nog niet goed wat kunst centraal te bieden heeft, weinig tijd om te</i>

	<i>kijken naar specifieke projecten. Docenten zitten vast aan hun uren, dus is al snel te veel. Werkdruk is hoog, dus anderen motiveren is lastig.</i> <i>Wij zijn constant op zoek om het draagvlak voor kunst- en cultuuronderwijs op school te vergroten. Het kan fijn zijn om hier ondersteuning bij te krijgen. Ook is het fijn wanneer er een mooi scholingsaanbod is in de regio.</i>
Weet ik niet	Weet ik nog niet zal mij nog meer in Kunst Centraal moeten verdiepen. Eerlijk gezegd heb ik nog geen helder beeld van wie jullie zijn en wat jullie doen. We zijn altijd wel opzoek naar samenwerkingen, maar zoeken deze meestal zelf op als we weten wat we nodig hebben of wensen. Ik heb nog niet altijd helemaal helder waar ik voor bij Kunst centraal kan aankloppen. Ik ben niet op de hoogte. Ik werk kort hier en vanwege corona nog geen tijd gehad om me erin te verdiepen. In neem de taak als cultuurcoördinator sinds dit schooljaar waar, het zou kunnen dat mijn voorganger contact had, maar daar was niet ik niet van op de hoogte. Wel eens contact gehad maar te veel wisselingen in sectie en andere organisatorische componenten die niet meewerkend zijn. <i>We hebben al zo'n groot netwerk, ik weet het niet.</i>
Geen behoefte aan ondersteuning	De ondersteuning die Kunst Centraal biedt is de inhoud van mijn functie. Dus ik zie niet echt een meerwaarde in waarbij KC ons kan ondersteunen. We zijn cultuurprofielschool en hebben een netwerk met scholen onderling. Alle antwoorden hieronder zijn allemaal voorzien. Wij bedanken graag voor het aanbod. De meeste culturele activiteiten in de bovenbouw worden vanuit het vak CKV georganiseerd. Hier hebben we door de jaren heen een stevig, vast programma ontwikkeld. Tot op heden hadden wij dus nog weinig behoefte aan externe ondersteuning. Op dit moment hebben we geen hulpvraag <i>Vele van bovenstaande zaken worden door de cultuurcoördinator gedaan.</i>

	<i>Vooralsnog hebben we hier geen belangstelling voor. Ik heb wel eens meegedaan, ook digitaal, maar kon uiteindelijk weinig met de uitkomst of werd er niet enthousiaster door.</i> <i>We regelen veel zelf</i>
Aandachtspunten	Zichtbaarder worden, contact zoeken We merken dat Kunst Centraal minder flexibel is dan dat wij nodig hebben. Ik zou er graag achter komen in een praktisch gesprek! Wij werken samen met lokale partners, uit de stad, in de buurt, sleutelfiguren, rolmodellen en stadse initiatieven zoals het Nederlands film festival. Alles op maat, passend bij onze leerlingen en ons curriculum. Jullie aanbod past daar niet in, sluit hier niet op aan. Leerlingen van 12 tot 18 voorgezet speciaal onderwijs. Aansluiting vanuit de aanbieders mist vaak of klopt niet bij de uitvoering op de werkvloer Waar het vaak misgaat, is dat de ondersteuning (die ook al aangeboden wordt) niet aansluit op de jaaragenda/planning.
Tips aan Kunst Centraal	<i>Ik zou dus vooral zeggen, ontmoet mensen. Dat werkt toch het best. Schoolbezoek, bijeenkomsten enz. en laat je horen.</i> <i>Neem het voortouw bij het contact leggen met onze school.</i> <i>Let goed op je data in je brieven - paarse vrijdag is dit jaar op 9 december bijvoorbeeld en niet op 10 dec zoals jullie communiceren in de brief.</i> <i>Maak op de website een tabblad met een agenda voor voortgezet onderwijs</i> <i>Nee, fijn dat het zo goed gaat met jullie en blij met het enorme aanbod wat er is ! / Zo doorgaan! / Ga gewoon zo door / Fijn dat jullie er zijn!</i>

Oberon

Postbus 1423, 3500 BK Utrecht
t 030 230 60 90 | f 030 230 60 80
info@oberon.eu | www.oberon.eu

Utrecht, 26 januari 2023
In opdracht van Kunst Centraal